

خلاصه‌ای از سخنرانی آقای مهندس گرکانی نژاد

سومین جلسه "صبحانه با فناوران" با حضور جناب آقای مهندس گرکانی نژاد (از صاحب نظران برجسته حوزه نظام پرداخت) به میزبانی عصرآمین کارآفرین در تاریخ ۲۱ تیرماه برگزار گردید. در این جلسه آقای مهندس گرکانی نژاد به بیان سیاستگذاری‌های مدرن انجام شده در حوزه فین‌تک‌ها در دنیا پرداختند و مروری بر مفهوم PSD2 داشتند که از سال ۲۰۲۰ لازم الاجرا شده است.

ایشان در ابتدای سخنان خود به مقدمه‌ای بر شکل‌گیری و تاریخچه PSD2 پرداختند:

می‌توان گفت PSD2 به عنوان یک چارچوب رگولاتوری برای تنظیم‌گرهای پولی در دنیا و نیز از بهترین‌هاست. وقتی می‌خواهیم درباره‌ی ساختارهای رگولاتوری در دنیا صحبت کنیم اولین موضوعی که میبایست در نظر بگیریم این است که رگولاتوری هر کشور مختص به خود است و قرار نیست بحث‌های تنظیم‌گری در دنیا شبیه به هم باشد. در واقع شرایط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و... موضوعاتی است که در این موضوع تاثیر می‌گذارد.

نمونه بارز این رگولاتوری در آمریکا است. در آمریکا بانک مرکزی در حوزه پرداخت رگولاتوری نمی‌کند. اگر وارد فضای پرداخت‌های کارتی شویم می‌بینیم که در بانک‌های آمریکا زور VISA و Master Card کمتر به بانک می‌رسد. در این فضا بحث امنیت کارت این است که کارت‌ها هوشمند باشد و این هوشمند بودن یکسری استاندارد دارد (استاندارد ENV) که در تمامی اروپا تصویب شده است، اما در فضای آمریکا می‌بینیم که هنوز بسیاری از بانک‌ها با این استاندارد جلو نمی‌روند. البته در ایران نیز طی یک سال‌هایی بحث پیاده شدن ENV مطرح بوده است.

اگر توجه کنیم می‌بینیم که در دنیا بانک‌های مرکزی بین دو مقوله تفکیک قائل می‌شوند، هر بانک مرکزی یک وظیفه مرکزی دارد که آن هم حفظ و تعادل بخشی به ارزش پول ملی است. در کنار این امر چون فناوری ظهور پیدا کرده است، یکسری وظایف رگولاتوری برای تنظیم‌گری مقررات از جنس فناوری اضافه شده است، که تجلی آن را در اتحادیه اروپا می‌بینیم.

در اتحادیه اروپا یک (بانک مرکزی اروپا) ECB و EBA (اداره بانکداری اروپا) وجود دارند. کار بانک مرکزی اروپا این است که ارزش یورو را بر اساس سیاست‌های بالادستی حفظ کند و نیز کار اداره بانکداری اروپا این است که مقررات بنویسد. البته معنی این امر این نیست که اگر مقرراتی در اداره بانکداری اروپا نوشته می‌شود، تایید بانک مرکزی را نگیرد. البته وقتی در عمل وارد PSD2 می‌شویم می‌بینیم که این اداره بانکداری اروپا است که جلو است.

اما اگر بررسی کنیم که چه اتفاقی افتاد که اتحادیه اروپا به صورت جدی جلوتر از بقیه این استاندارد را تدوین نمود. پاسخ اینجاست: برای اینکه واقعا اتحادیه اروپا این مشکل را حس کرده بود که اسیر دستان ENV core است.

رفته رفته ما با موضوع جدیدی مواجه شدیم که یک طرف آن فناوری‌های جدیدی بود که دسترسی‌های مردم جامعه را متفاوت می‌کرد و از طرفی دیگر سیاست‌گذاران عاقل‌تر با یک نگاه کلان‌تر احتمالاً فکر می‌کردند که نباید اسیر دستان چند کمپانی خارج از قلمرو خود باشند. جمیع این موارد اتحادیه اروپا را در بحث‌های PSD2 وارد کرد.

چیزی که در PSD2 جالب است و مطرح می‌شود این است که به معنای واقعی یک منظومه است و بخش‌های مختلف آن را تا درست نبینیم نمی‌توانیم PSD2 داشته باشیم. شروع این بحث از سال ۱۹۹۹ با SEPA (Single Euro Payment Area) شروع شده است. در اینجا اولین مقررات بانکی نوشته می‌شود و اتحادیه اروپا از ۱۹۹۹ این مقررات را بهینه می‌کند. مشخصه SEPA این است که استاندارد تعریف می‌کند و این استانداردها پویا و انعطاف پذیر است.

البته اگر بخواهیم کنکاشی بر شکل‌گیری PSD2 داشته باشیم باید بگوییم که ابتدا PSD در سال ۲۰۰۷ با پیش‌بینی عمری ۱۰ ساله شکل گرفته است. البته چون PSD سوار SEPA شده است. اگر بخواهیم آن را درک کنیم لاجرم باید مقررات SEPA را نیز درک کنیم. PSD یک چشم انداز برای ۲۰۲۰ در اتحادیه اروپا داشته است که از ۲۰۲۰ باید یک کارهایی انجام شود و تکنولوژی تغییر می‌کند و وارد عصر جدیدی می‌شویم و از طرفی ۲۰۱۷ پایان PSD است و باید ورژن جدیدی برای آن داشته باشیم. از سال ۲۰۱۴، White paper برای مقررات بعدی حوزه پرداخت که نمی‌دانیم اسمش چیست و چه کارهایی باید انجام دهیم، نوشته شد. این امر منجر به شکل‌گیری PSD2 در سال ۲۰۱۵ می‌شود که پیش‌نویس آن اواخر همان سال تدوین می‌شود و برای ۲۰۲۰ لازم الاجرا می‌شود و جالب اینجاست که ۵ سال محک می‌خورد. البته الان نیز در حال تغییرات است.

ایشان در ادامه صحبت‌های خود به نحوه تعامل سازنده رگولاتور مدرن با بدنه و تمام ذینفعان در PSD2 پرداختند. به عنوان مثال سوداگران کوچک و متوسط برای خود یک اتحادیه دارند و نظر آن‌ها شنیده و لحاظ می‌شود. در اینجا تمام مستنداتی که قرار است در کمیسیون اروپا مصوب شود، برای خود کارگروه دارد. اما چند اصل در اینجا وجود دارد. اول اینکه نظرات تمام اتحادیه‌ها و مشارکت کنندگان باید مکتوب شود و روی وبسایت در دسترس عموم قرار بگیرد. موضوع دوم این است لایه‌ی بالادستی مختار در پذیرش یا عدم پذیرش پیشنهادهای آن‌هاست. اگر پذیرفته شود باید اشاره شود که کجا و کدام قسمت پذیرفته شده است. اما اگر پذیرفته نشود باید با ذکر دلایل و مکتوب باشد تا ذینفعان بتوانند قانع شوند یا برای راندهای بعدی بتوانند رگولاتور را قانع کنند. بنابراین، نقش این منظومه را اینجا می‌بینیم.

از نظر ایشان نکته مهم اینجاست که PSD2 ماهیتی ساختارشکن در حوزه رگولاتوری داشته است. قبلاً ذهنیت این بود که فضا Account base باشد و اسم آن را banking می‌گذاشتیم و نیز یک فضای count base داشتیم که نام آن را payment می‌گذاشتیم و بین این دو یک دیوار بلند بود و مقررات و استاندارد و ... داشتند. جایی که این دیوار فرو ریخت، اتحادیه اروپا بود. می‌توان گفت که اصل PSD2 در واقع هنر آن Access to Account برای non-bank هاست. البته خود PSD2 صریحاً اعلام می‌کند که استاندارد نیست و دارای ۱۱۲ ماده است. به طور کلی PSD2 چند نکته دارد که تمام بازیگران و ذینفعان این حوزه میبایست به آن توجه کنند. مهم‌ترین نکته این است که Technology Independent است و جایی به هیچ تکنولوژی اشاره نمی‌کند و

خودش ادعا دارد که استاندارد نیست. همانطور که اشاره گردید هدف اصلی PSD2 دادن دسترسی بانکی به non-banks است. این دسترسی به نوعی غیر حضوری است. البته امروزه یک مفهومی در PSD2 پررنگ‌تر شده است و آن هم RBA (Risk Based Authentication) می‌باشد که برای حفظ تجربه کاربری و مطمئن شدن رگولاتور از حیث حفظ امنیت کاربران ایجاد شده است. نکته دیگری که در PSD2 شاهد آن بودیم پیاده سازی سه مجوز ASPSP (Account Servicing Payment Service provider)، AISP (Account Information Service Provider) و PISP (Payment Initiation Service Provider) است. در بین این‌ها ASPSP از جنس بانک هستند و می‌توانند فین‌تک باشند.

اقای مهندس گرگانی نژاد در پایان مباحث خود به حفظ حریم خصوصی شهروندان و بحث جدیدی که تحت عنوان E-Privacy در رگولاتوری مطرح شده است اشاره کردند و بیان نمودند که مسئله حفظ حریم خصوصی الکترونیک شهروندان امروزه بسیار مسئله مهمی است که میبایست به آن در سیاست‌گذاری‌ها توجه شود. علاوه بر این، نگاه حقوقی در PSD2 جالب توجه است و آن هم وارد نکردن مشتری در دعوا و مباحث حقوقی است. و اگر بخواهید در PSD2 خدمات ارائه کنید، مشتری را نباید وارد کشمکش و دعوا نمود. نکته جالب توجه دیگر اینجاست که در PSD2 با بحث One leg out مواجه هستیم. یعنی یک طرف (پذیرنده و پرداخت کننده) اگر داخل اتحادیه اروپا باشند، می‌بایست PSD2 را رعایت کنند و نیز داده و اطلاعات ایجاد شده صرفاً می‌بایست در قلمرو اتحادیه اروپا نگهداری شود.